

УДК 378.4 (477.43)

Сергій А. Матюх, Віктор Г. Лопатовський
Хмельницький національний університет

**ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ УНІВЕРСИТЕТУ
ЯК ЗАСІБ ДЛЯ ЗБІЛЬШЕННЯ КОНТИНГЕНТУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ
ОСВІТИ**

У статті висвітлені складові професійно-орієнтаційної роботи працівників Хмельницького національного університету як основи збільшення контингенту здобувачів вищої освіти у вищому навчальному закладі. Наведені результати професійно-орієнтаційної роботи на прикладі освітньої діяльності Хмельницького національного університету впродовж минулого навчального року та окреслені напрями її інтенсифікації у наступному році.

Ключові слова: професійно-орієнтаційна робота, вступна кампанія, приймальна комісія, абітурієнт, контингент здобувачів вищої освіти.

Сергей А. Матюх, Виктор Г. Лопатовский
Хмельницкий национальный университет

**ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ УНІВЕРСИТЕТУ
КАК СРЕДСТВО ДЛЯ УВЕЛИЧЕННЯ КОНТИНГЕНТА
СОІСКАТЕЛЕЙ ВИЩЕГО ОБРАЗОВАНИЯ**

В статье освещены составляющие профессионально-ориентационной работы сотрудников Хмельницкого национального университета как основы увеличения контингента соискателей высшего образования в высшем учебном заведении. Приведенные результаты профессионально-ориентационной работы на примере образовательной деятельности Хмельницкого национального университета в течение прошлого учебного года и намечены направления ее интенсификации в следующем году.

Ключевые слова: профессионально-ориентационная работа, вступительная кампания, приемная комиссия, абитуриент, контингент соискателей высшего образования.

Sergii A. Matyuh, Viktor G. Lopatovskiy
Khmelnyskyi National University

**INTENSIFICATION OF ORIENTATION WORK AT THE UNIVERSITY AS
A MEANS FOR INCREASING THE NUMBER OF ASPIRANTS
CONTINGENT IN HIGHER EDUCATION**

The article considered components of vocational and orientational work of employees at the Khmelnytskyi National University as a basis of the increasing number of aspirants contingent in higher educational establishment.

In the article presented results of vocational and orientational work of the educational activities at the Khmelnytskyi National University during the last academic year and outlined ways of its intensification for the next year.

Keywords: *vocational and orientational work, introductory campaign, inspection board, matriculants, aspirants contingent in higher education.*

Сучасний світ професій та набір спеціальностей (освітніх) у вищих навчальних закладах став різноманітнішим. Це призвело до того, що майбутнім абітурієнтам стало складніше правильно зробити вибір майбутньої спеціальності. Ефективним методом допомоги у виборі майбутньої професії для старшокласників є професійно-орієнтаційна робота, яку проводять представники вищих навчальних закладів у закладах середньої освіти. Особливо важливим проведення профорієнтаційної роботи було перед вступною кампанією 2016 року, яка відзначалася рядом особливостей, які суттєвим чином вплинули на її хід – це була перша кампанія побудована на електронній подачі документів та автоматичному розподілі бюджетних місць між ВНЗ за розставленими пріоритетами вступників. В цьому році відбувалася запекла боротьба за абітурієнтів в умовах жорстокої міжвузівської конкуренції. У 2016 році прийом до вищих навчальних закладів проводився за новим переліком галузей знань і спеціальностей (Постанова КМУ від 29.04.2015 р. № 266 [1]) у відповідності до Акта узгодження переліку спеціальностей та ліцензованого обсягу за встановленою МОН України формою. Кількість спеціальностей у більшості ВНЗ зменшилась, однак разом з тим, ВНЗ отримали право відкривати окремі освітні програми у межах цих спеціальностей під потреби ринку праці.

В цих умовах профорієнтаційна (просвітницька) робота серед молоді з метою її ознайомлення з новим переліком спеціальностей, їх перевагами та сферами працевлаштування у майбутньому вийшла на перший план та стала важливою передумовою подачі електронних заяв від абітурієнтів. Ті ВНЗ (або окремі їх структурні підрозділи), які вчасно зрозуміли та включилися у боротьбу за абітурієнтів у підсумку отримали кращі результати як поданих заяв, так і зарахованих вступників за підсумками 2016 року. Ті ж ВНЗ (або окремі їх структурні підрозділи), які не відчували всю важливість цього процесу сповна відчували цю прогалину у липні-серпні 2016 року під час прийому заяв та зарахування вступників.

Розглянемо особливості ведення професійно-орієнтаційної роботи у 2015-2016 навчальному році на прикладі Хмельницького національного університету.

Протягом останніх кількох років в університеті профорієнтаційна робота проводилася окремими структурними підрозділами розрізнено та безсистемно. Часто траплялися випадки перехресного покриття при веденні цієї роботи

окремих регіонів області різними структурними підрозділами при тому, що деякі віддалені райони області залишалися взагалі поза увагою [2].

Після затвердження Умов прийому до ВНЗ [3] та Правил прийому до Хмельницького національного університету на 2016 рік чітко означилися основні проблеми із комплектацією студентів у 2016 році на першому освітньому рівні (бакалавр):

1) перехід на розподіл державного замовлення із 2016 року за рейтингом абітурієнтів (принцип «бюджетне місце за абітурієнтом»);

2) зміна переліку галузей знань та спеціальностей, що призвела до зникнення цілого ряду існуючих напрямів підготовки в університеті або їх перехід до статусу окремих освітніх програм в межах ширших спеціальностей;

3) електронна подача документів від випускників шкіл, що зменшило контакт представників університету з абітурієнтами та їх батьками на етапі подачі документів.

З метою інтенсифікації професійно-орієнтаційної роботи керівництвом університету було заплановано цілу низку заходів, що були успішно реалізовані у 2015-2016 навчальному році:

1. Введення до персоналу приймальної комісії університету відповідального за професійно-орієнтаційну роботу з метою забезпечення її комплексного проведення. Відповідальним була проведена організаційна робота щодо розробки та освоєння маршрутів у всі райони Хмельницької області, про що свідчить рисунок 1. Така сегментація дозволила охопити профорієнтаційною роботою усі райони Хмельницької області, а також суміжні райони сусідніх областей.

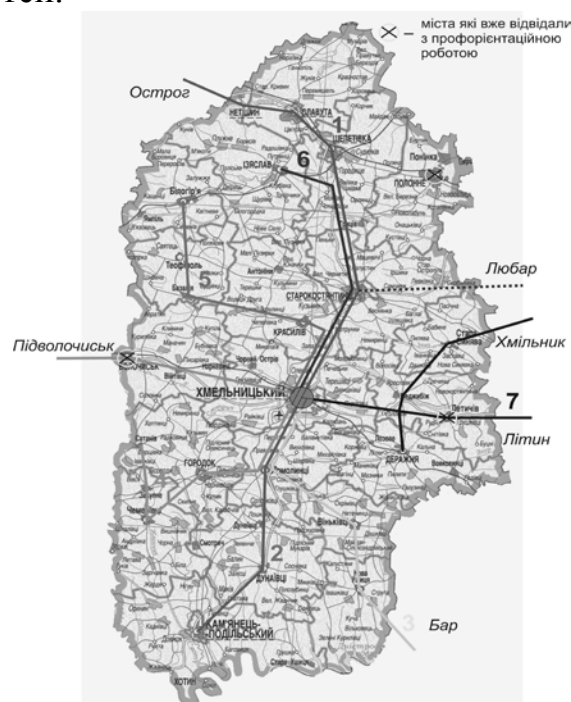

Рис. 1 Маршрути профорієнтаційних поїздок працівників Хмельницького національного університету

2. Вперше за останні 5 років було ініційовано та здійснено друк факультетських інформаційних буклетів, які містили всю інформацію про наявні спеціальності, набір предметів ЗНО, необхідних для вступу до ВНЗ, переваги спеціальностей та перспективи працевлаштування. Разом із цим для професійно-орієнтаційної роботи було розроблено єдину презентацію та відеоролик про університет, його можливості, переваги навчання порівняно з іншими ВНЗ, здійснено їх запуск у соціальні мережі. Ці заходи дозволили представникам університету у профорієнтаційних поїздках всебічно знайомити випускників шкіл із можливостями університету.

3. З метою збільшення контингенту здобувачів вищої освіти на старших курсах бакалаврату та у магістратурі в університеті було запроваджено перехресний вступ, при вступі у магістратуру (на усі форми навчання) та на скорочену форму навчання для здобуття освітнього ступеня бакалавра на базі диплому молодшого спеціаліста (заочна, дистанційна форми навчання), що дозволило значно збільшити набір на зазначені освітні ступені порівняно із попередніми роками.

4. Зважаючи на значну інтернет-активність потенційних вступників, університетом були створені та активно наповнювалися сторінки у соціальних мережах: В-контакті, Facebook. Це дозволило оперативно знайомити потенційних вступників із новинами про зміни щодо умов прийому, відкриття нових спеціальностей в університеті, характеристику усіх наявних спеціальностей (кафедр). При цьому значно покращилася комунікація із потенційними здобувачами вищої освіти, налагодився зворотній зв'язок із ними. Важливим кроком у цьому напрямі став запуск на сайті університету віртуальних екскурсій по найкращих аудиторіях університету.

5. Суттєво змінився підхід до організації та проведення Дня відкритих дверей університету. Протягом 2015-2016 навчального року було проведено два Дні відкритих дверей із здійсненням пробного ЗНО за матеріалами Вінницького РЦОЯО (zareєстровано більше 200 учасників) та екскурсій по аудиторіях університету із ознайомленням майбутніх абітурієнтів із системою тестування при вступі до магістратури ХНУ.

6. Наступним кроком у напрямі збільшення контингенту здобувачів вищої освіти стало анкетування випускників шкіл, коледжів та створення бази даних потенційних вступників до ВНЗ. Ця процедура дозволила тримати зв'язок із потенційними абітурієнтами, повідомляти їх засобами телефонного та електронного зв'язку про масові заходи, що проводяться в університеті та зміни до правил прийому, що стосуються тих спеціальностей, які зазначені у їх анкетах. З цією ж метою велася профорієнтаційна робота з батьками випускників шкіл м. Хмельницького на батьківських зборах, присвячених особливостям реєстрації на ЗНО.

7. З метою розширення сфери профорієнтаційної роботи приймальна комісія університету активно співпрацювала із представниками Вінницького

РЦОЯО. Проводилася профорієнтаційна робота на масових заходах, що відбувалися на території університету (Колегія Департаменту освіти та науки Хмельницької області, концерти, олімпіади, виставки) – за запрошеннями організаторів.

8. Для зручності користувачів та з метою структурування інформації було здійснено оновлення сайту приймальної комісії. Основна інформація, розміщена на сайті, була розподілена на 5 блоків (підготовка до вступу; зовнішнє незалежне оцінювання, нормативно-правове забезпечення, подача документів, зарахування вступників), у межах яких висвітлювалися усі дані, що цікавлять майбутніх вступників (рис. 2).

Рис. 2 Сегментація інформації на сайті приймальної комісії університету

9. Наступним напрямом ведення профорієнтаційної роботи стало проведення на базі ХНУ пробного та кінцевого зовнішнього незалежного оцінювання для майбутніх вступників. Інформацію про участь університету при проведенні ЗНО у 2016 році наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Інформація про проведення ЗНО на території Хмельницького національного університету

Назва	Пробне ЗНО		Кінцеве ЗНО			
	Українська мова і література	Математика	Українська мова і література	Історія України	Англійська мова	Географія
Дата проведення	02.04.2016	09.04.2016	05.05.2016	13.05.2016	07.06.2016	15.06.2016
Кількість учасників ЗНО	270	270	270	255	255	255
Кількість залучених працівників університету до проведення ЗНО	36	36	36	32	32	32

Проведення ЗНО на території університету дозволило потенційним вступникам ще раз ознайомитися із університетом та отримати рекламні буклети про його спеціальності.

У майбутньому професійно-орієнтаційна робота університету має бути побудована та реалізована у трьох напрямках [4]:

- 1) робота із потенційними абітурієнтами та їх батьками;
- 2) співпраця із загальноосвітніми закладами та вищими навчальними закладами I-II рівня акредитації;
- 3) взаємодія із потенційними працедавцями.

Одним із ефективних напрямів покращення профорієнтаційної роботи із абітурієнтами та їх батьками є пошук нових методів комунікацій. Одним із варіантів є активне позиціонування ВНЗ у соціальних мережах:

- створення та підтримка сторінок університету у соціальних мережах;
- формування сторінок кафедр у розрізі існуючих спеціальностей.

Через анкетування при проведенні профорієнтаційної роботи в школах, коледжах, на олімпіадах, на кафедральних форумах, що функціонують на базі соціальних мереж, профілюючі кафедри зможуть формувати список потенційних абітурієнтів.

Співпраця із загальноосвітніми закладами та ВНЗ I-II рівня акредитації дозволить підвищити імідж університету, знизити можливу антипропаганду по відношенню до університету зі сторони вчителів та здійснити пошук потенційних абітурієнтів для забезпечення комунікації з ними та їх батьками.

Для ефективної співпраці із школами та коледжами університетом були обрані наступні напрями співпраці, з яким ознайомлено усіх представників закладів середньої освіти на останній Колегії Департаменту освіти та науки Хмельницької області:

1. Укладання договорів співпраці між закладами щодо підготовки, перепідготовки фахівців для закладів середньої освіти із участю представників управлінь освіти (шкіл) у розробці освітніх програм.

2. Створення програми циклічної підготовки фахівців (школа-коледж-університет) для потреб регіону (місто, район, селище).

3. Підвищення кваліфікації вчителів на базі ХНУ у розрізі всіх предметів.

4. Надання приміщень для проведення регіональних семінарів, нарад, конференцій.

5. Співпраця з школами у плані підготовки їх учнів до Малої академії наук та предметних олімпіад (призначення керівників та надання можливості підготовки у спеціалізованих лабораторіях ХНУ).

6. Залучення учнів до виконання науково-дослідних робіт, надання спеціалізованих лабораторій для проведення досліджень тощо.

7. Консультативні центри (визначення здібностей учня, консультації з профорієнтації, консультації щодо вступної кампанії 2017 року).

8. Допомога щодо створення та підтримки інтернет-сторінок навчальних закладів.

9. Організація та проведення спортивних змагань для учнівської молоді міста та області.

10. Проведення спільних ярмарків професій із презентацією наявних спеціальностей університету (для молодшого та старшого шкільного віку).

11. Гуртки для учнівської молоді із підвищення фахової грамотності:

– у сфері фінансів, економіки, оподаткування (підвищення фінансово-економічної грамотності);

– у сфері комп'ютерних наук (підвищення комп'ютерної грамотності);

– у сфері гуманітарних дисциплін (курси польської мови);

– у сфері мистецтва (курси малювання та декоративного мистецтва);

– у технічній сфері (підвищення грамотності з техніки безпеки, курси креслення);

– у медичній сфері (курси невідкладної медичної допомоги);

– у сфері фізичного виховання (секції із футболу, волейболу, баскетболу, гандболу, важкої атлетики, боротьби, шейпінгу);

– у сфері туризму (створення туристичного агентства із зеленого туризму та альпінізму);

– у сфері дизайну та моди (школа корекції постави, дім моделей ХНУ).

Співпраця з працедавцями шляхом підписання договорів про співпрацю дозволить вирішити наступні завдання:

- формування бази потенційних замовників випускників університету, підписання з ними договорів на працевлаштування випускників;
- співпраця з працедавцями щодо формування освітніх стандартів, навчальних планів та робочих програм дисциплін;
- пошук баз практик та працевлаштування для студентів та випускників університету;
- проведення зустрічей із студентами та випускниками шкіл, організації тематичних екскурсій на підприємствах;
- залучення представників працедавців до проведення навчальних занять в університеті;
- взаємне підвищення кваліфікації працівників підприємств та університету, поживлення госпдоговірної тематики;
- розміщення на сайті університету переліку підприємств (організацій, установ) – потенційних працедавців, що постійно оновлюватиметься.

Розвиток профорієнтаційної роботи за програмою «Школа – Університет – Працедавець» [2] дозволить створити та реалізувати на базі Хмельницького національного університету ефективну модель підготовки високоякісного фахівця згідно із потребами ринку праці (рис. 3).

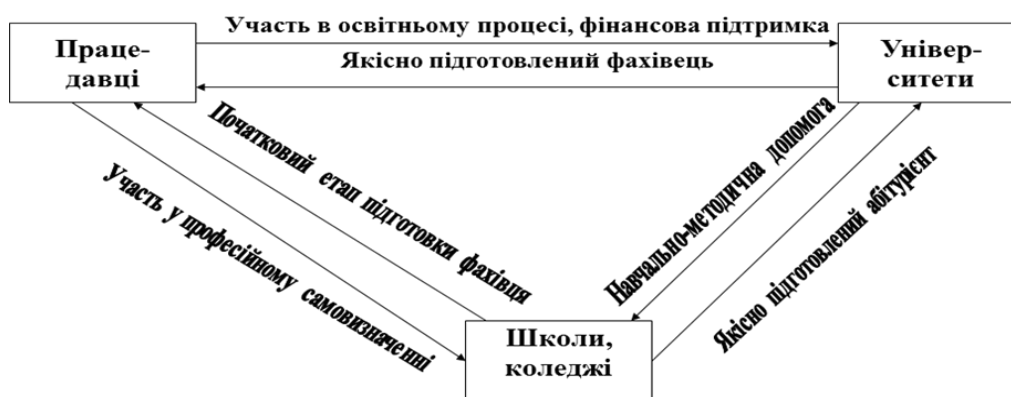

Рис. 3. Модель підготовки високоякісного фахівця на основі співпраці за програмою «Школа – Університет – Працедавець»

Причини недостатнього зростання контингенту вступників в умовах насиченої профорієнтаційної роботи можуть бути різні. Це: суттєве зменшення кількості бюджетних місць порівняно з минулим роком; гірші результати ЗНО у сфері точних наук випускників шкіл Хмельниччини (рис. 4); невірно розставлені вагові коефіцієнти та обрані предмети ЗНО на деякі спеціальності, що пояснюється недостатньою профорієнтаційною роботою із потенційними вступниками наших кафедр; прорахунки у підборі кадрів для відбіркової комісії

факультетів тощо. Нам потрібно ретельно проаналізувати ці причини, зробити вірні висновки та виправити ситуацію у наступному році, оскільки боротися за вступників 2017 року потрібно починати вже зараз.

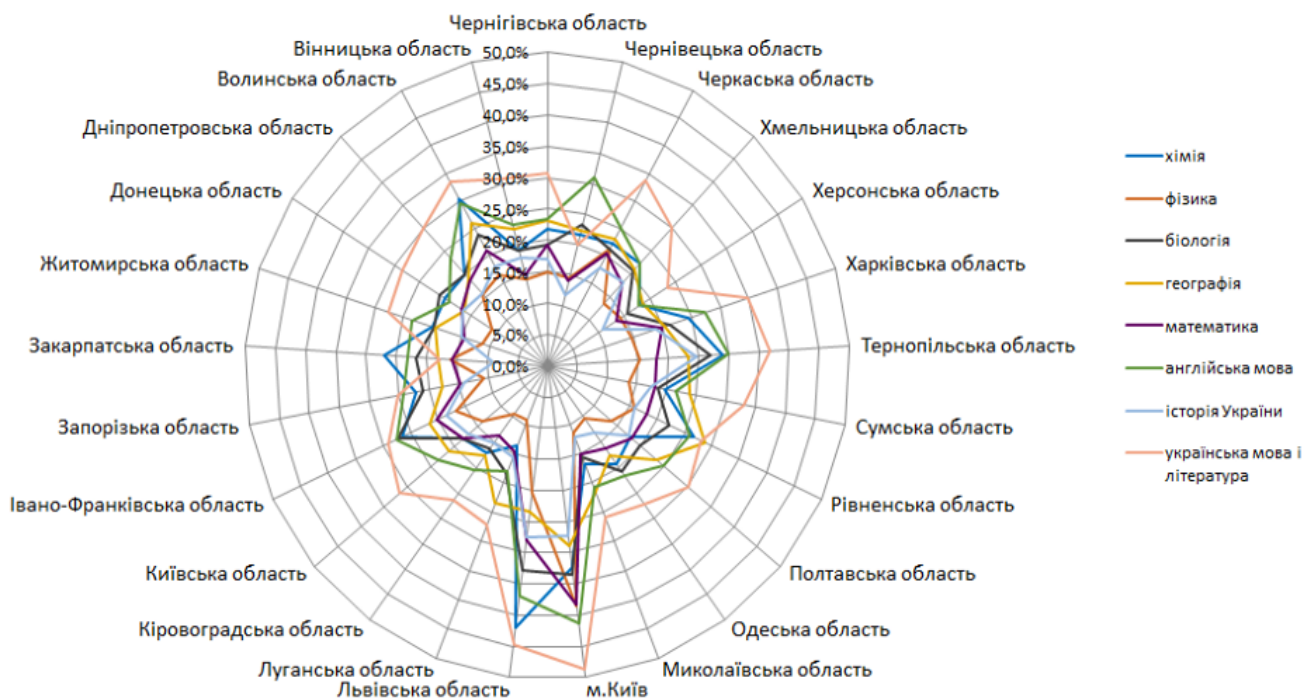

Рис. 4. Частка учасників, що набрала від 160 до 200 балів за результатами ЗНО у 2016 році

По університету готується наказ щодо профорієнтаційної роботи усіх структурних підрозділів, виконання якого буде чітко контролюватися. Для підвищення ефективності цієї роботи на факультетах має бути розроблена відповідна стратегія, призначені відповідальні за профорієнтаційну роботу, які зможуть координувати виїзди у різні райони представників кафедр, збирати та узагальнювати інформацію щодо потенційних вступників, залучати до цієї роботи студентський актив та наших випускників.

Отже, як показав досвід вступної кампанії 2016 року, профорієнтаційна робота у сучасних умовах стає основною рушійною силою зростання контингенту здобувачів вищої освіти у вищому навчальному закладі. Правильна організація цієї роботи та співпраця із закладами середньої освіти, ВНЗ I-II рівня акредитації та працедавцями дозволить підвищити як імідж безпосередньо ВНЗ та його спеціальностей, так і полегшить вибір для абітурієнтів своєї майбутньої професії.

Література

1. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [Текст]: Постанова КМУ від 29 квітня 2015 р. № 266 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248149695>. (дата звернення: 25.08.2016) – Назва з екрану
2. Матюх С.А. Аналіз формування контингенту студентів вищих навчальних закладів Хмельницької області [Текст] / С.А. Матюх, В.Г. Лопатовський // Вісник ХНУ. Економічні науки. – 2015. – № 4. – С. 125-132.
3. Про затвердження Умов прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2016 році [Текст]: Наказ Мон України від 15.10.2015 № 1085 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1351-15> (дата звернення: 25.08.2016) - Назва з екрану.
4. Матюх С.А. Критерії оцінки ефективності діяльності вищих навчальних закладів // [Текст] / С.А. Матюх // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – 2013. – № 5. – С. 434-443.
5. Скиба М.Є. Базові складові якості професійної підготовки фахівців у Хмельницькому національному університеті [Текст] / М. Є. Скиба // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. "Ефективність організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку вищої освіти України", 2 жовтня 2015 р. – 2015. – Спец. вип. : Серія "Економічні науки". – С. 29-35.